

kundi se mora pa zopet 15 čevljev prišteti, toraj pada skupaj o 3. sekundi $60 + 15 = 75$ ($= 5 \times 15$) čevljev. Ako to srednjo vrednost podvojimo, znese $2 \times 75 = 150$; od tega odšteto znano število 60, ostaja nam na koncu tretje sekunde hitrost pada 90 čevljev.

Razkaz bi bil toraj tak:

I. sekunda	{	začetna hitrost 0	}	srednja hitrost 15'
		končna " 30		
II. "	{	začetna hitrost 30	}	srednja hitrost $30 + 15 = 45'$
		končna " 60		
III. "	{	začetna hitrost 60	}	srednja hitrost $60 + 15 = 75'$
		končna " 90		

Preračunite naslednje: 1. *Kako globoko pade telo v 5. sekundah?* — 2. *Kako globok je vodnjak, ako potrebuje z verha notri verženi kamen $3\frac{1}{2}$ sekunde, da pride do dna?* —

Vsa telesa padajo vsled težnosti k zemlji; ta pa deluje gotovo na eno telo tako, kakor na drugo. Iz tega potem sledi, da pade eno telo s tako naglostjo, kakor drugo na zemljo. Ali se pa tudi v resnici tako godi? — Ali pada papirnata obla tako naglo, kakor svinčena? — Ali pada košček papirja tako naglo, kakor krajcar? — Gotovo ne. Vzrok temu je, ker smo se že upor pomočka spoznavati učili, kaj lahko najti. Zrak je, kateri padajočemu telesu upor napravlja. To upiranje pa ne more vsako telo enako lahko premagati. Svinčena obla je iz več atomov, kakor pa papirnata. Sicer privlača zemlja en atom tako, kakor drugi, in ker sti obli enaki, je upor zraka enak pri eni, kakor pri drugi obli. Ali ker obstoji svinčena obla iz več atomov, kakor papirnata, toraj dobi tudi una po privlačnosti njenih atomov tudi več moči za premagovanje upora v zraku. — Vsako padajoče telo toraj upor zraka toliko laže premaga, kolikor več atomov je na enakem prostoru, ali kolikor gosteje je. — V brezračnem prostoru pa vsa telesa enako hitro padajo.

Vprašanja: *V čem je iskati uzroka tej prikazni, da telesa toliko silnejši padajo, kolikor više prileté?* — *Kak način padanja ali hitrost vlada pri prosto padajočih telesih?* — *Kako se glasi zakon pada?* — *Kdo je zakon pada prvi spoznal?* — *Kako se zamore preračuniti?* —

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— **Kranjski deželni zbor** je bil otvorjen 12. septembra t. l. V III. seji 20. septembra je prišla med drugim tudi peticija slovenskega učiteljskega društva za opravični doklad vodjem na Irazrednicah. To peticijo je deželni zbor l. l. izročil deželnemu odboru, ki je letos poročal v nji tako, da naj se prošnja ne usliši, rekoč da postavna določila niso krivična učiteljem na Irazrednicah, da se je uže plača na mnogih krajih zboljšala, in sploh, da bode normalni šolski zavod čedalje bolj obložen sè splečevanjem starostnih doklad. Poslanec pl. Vesteneck misli, da bode berzkone govorjenje o uravnanji učiteljskih plač, naj bode finančnemu odboru tačas ta peticija ravnilo. Nasvetuje toraj, naj se prošnja

odda finančnemu odseku. Poslanec dr. Zarnik pravi, da se prošnja le zaradi financ ni uslišala. — Nasvèt Vesteneckov se sprejme.

V V. seji 28. p. m. je uterjeval posl. dr. pl. Vesteneck svoj predlog, stavljeni v prejšnji seji, naj se voli odsek 7 udov za pregledovanje (revizijo) šolskih postav. — Pravi med drugim, postava o šolskem nadzorstvu, sklenjena pred 8 leti, je pokazala marsikaj napak.

Treba je delati na to, da bode po vseh kronovinah zakonostavstvo o šolstvu bolj enakolično. V prvi versti gre odpraviti pomnoženi okrajni šolski svèt ker opravilstvo le zavira. Pomankljivost v postavi je tudi ta, da se krajni šolski nadzornik voli iz krajnega šl. svèta večkrat tak, ki ne zna brati ne pisati. Prenarediti je tudi treba imenovanje učiteljev. Dosihmal je odbiral in imenoval krajni šolski svèt učenika, ali večkrat se je gledalo na druge okoliščine bolje, kakor na sposobnost za učiteljstvo.

Šolski odsek bode mogel ukreniti tako, da bode imenovanje učiteljev popolnoma objektivno, (?) a krajni šolski svèti bodo imeli pravico predlaganja (Vorschlagsrecht) (in pa plačevanja, Vr.). Skoraj po vseh kronovinah imenuje deželni šl. svèt učenike. Tudi bode treba postopati zoper okrajne šl. svète, ki nočejo predložiti preliminarja za stvarne šolske potrebe. Učitelje gre potem uverstiti tako, da bode njim na korist, a deželi prihranilo se nekaj troškov. Tedaj priporoča da naj se postava o ljudskem šolskem nadzorstvu 25. februarja 1870 in postava o uravnanji pravnih razmer učiteljstvu dné 29. aprila 1873 izroča šolskemu odseku, da jo pregleda in o nji poroča.

V šolski odsek se volijo: pl. Apfaltern, pl. Gariboldi, pl. dr. Schrey, pl. dr. Vesteneck, Klun, Detela, dr. Vošnjak.

V isti seji je uterjeval tudi posl. Detela svoj nasvèt, naj se vlada prosi, da se ostane realna gimnazija v Kranji. On pravi, da so letos v Ljubljani iz slovenskega oddelka odpravili 40 učencev, kar vendar dovolj priča, da je treba gimnazije v Kranji. On pravi, stranke prihajajo in odhajajo, a kar se stori v prid dežele, to ostane zapisano v zgodovini (enoglasno sklenjeno).

Posl. Dežman je poročal za finančni odsek o predstevu za normalni šolski zavod. Vrvnan po šolskih okrajih je taki-le:

Šolski okraj	Učiteljska plača		Starostne priklade		Opravnile priklade		Stanarina	
	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.	gl.	kr.
a) Postojna	22300	—	640	—	450	—	80	—
b) Kočevje	20630	—	800	—	700	—	80	—
c) Kersko	18550	—	863	33	762	50	320	—
d) Kranj	17405	—	1050	—	350	—	240	—
e) Ljubljanska okolica	15300	—	686	67	350	—	120	—
f) Litija	14525	—	363	33	612	50	42	—
g) Logatec	9962	50	406	67	400	—	—	—
h) Radovljica	11150	—	446	67	175	—	80	—
i) Rudolfovo	14187	50	446	67	250	—	160	—
k) Kamnik	11100	—	383	34	250	—	111	50
l) Černomelj	11900	—	480	—	350	—	84	—
	167010	—	6596	68	4650	—	1317	50

Da se primankljej ki znaša vsega skupaj 175.452 gl. 15 $\frac{1}{2}$ kr. pokrije, bode za l. 1879 naklad 18% za normalni šolski zavod.

Na prihodninski davek se učiteljem nima nakladati, kakor tudi vsled najvišega sklepa 25. novembra 1858 državni vradniki ne plačujejo deželnega naklada k prihodninskemu davku.

Na dalje nasvetuje poročevalec Dežman, a) v slučajih, ko je dalj časa potreba namestovati učitelja, naj se prosi pri deželnem šolskem svētu, da se pozve mujene deželnega odbora zastran plačila, ki se ima dati pomožnemu učitelju; b) deželni zbor naj priterdi, da se tistim učiteljem, kateri so bili uže pred dež. sl. postavo 29. aprila 1873 v javni ljudski šoli v službi, prva službina doklada po §. 30 imenovane postave daje takrat, ako so potem, ko je uže postave v djanje stopila, stalno umeščeni bili in neprenehoma pet let služili z dobrim vspehom na kaki ljudski šoli v deželah zastopanih v državnem zboru; c) deželni odbor naj pôtom deželnega sl. svêta dokazajê, ko dežela ne more vsega storiti, da se izpeljejo nove šolske postave, pri državni vladi dela na to, da se pripomoč, ki je poslednja leta za šolstvo nehalo, zopet vzame v državni predštev.

V IX. seji dnê 8. oktobra je poročal posl. gosp. Dežman za finančni odbor o nasvetih deželnega odbora zastran pokojnine učiteljev, ki so vsled minist. odloke 4. jan. 1877 definitivni postali, ter nasvetuje:

1. Učitelju Mateju Mraku naj se 300 gl. pokojnine dovoli, začensi od m. septembra t. l.

2. Za učitelje, ki so vsled gori omenjenega ukaza definitivni postali, se ima za pokojnino vštêvati čas odsihmal, ko so dostali skušnjo za podučitelje, in v podlago, na kateri se ima meriti učiteljem in vdovam pokojnina, in njih sirotam odgojina, ima veljati svota 350 — 400 gl. aktivne letne plače, a dobrote §. §. 71 in 72 v ljudski šolski postavi dnê 29. aprila 1873 ne morejo deželni postati. (§. 71 govori od učiteljskih vdov, ki se omože in §. 79 pa govori od četertletnine za pogreb).

3. Isto velja tudi pomožnim učiteljem s tem razločkom, da tam se vzame za podlago, po kateri se meri pokojnina i dr. letna plača od 200 — 300 gl. (Dalje prih.)

— **Slovensko učiteljsko društvo** je imelo občni zbor 26. septembra. — Ko se konča občni zbor vdovskega učiteljskega društva nagovori predsednik g. France Govekar v gladki besedi zbrane tako-le:

„Slavni zbor! častiti gospodje tovarši!« Opiraje se na §. 18. »pravil za slov. učiteljsko društvo«, dovolil si je odbor sklicati za danes letni občni zbor, in Vi, častiti tovariši, zbrali ste se danes, da bi se na podlagi mnogo nabranih skušenj posvetovali, kako bi se naša ljudska šola, — katera ima po vsej pravici biti pravo semenišče narodnej prosveti, — bolje in hitreje blizala pravi sverhi in z njim širila se prava omika in blagostanje med narodom slovenskim. Kakor je sploh znano, je ravno ljudska šola ena naj prvih in naj trdnejših podlag ljudske sreče, ako je ona postavljena in vravnana po duhu in v duhu naroda. — Vsaki šoli pa je duša dotični učitelj, ako ga je v resnici prešinil ogenj, ki se mu pravi: ljubezen do domovine, do omike in njezne mladine!

Dragi! Nastala je nova doba, doba napredovanja in pravega narodovega izobraževanja; potreba je tedaj, da tudi mi vedno z duham časa enako merno napredujemo in se vsestransko izobražujemo, da pripeljemo nježno mladino do one zaželjene stopinje, ktero narod in dom od nas zahteva!

V ta namen pa je neobhodno potrebno, da sleherni učitelj otroško naravo vsestransko pozna, da vodila odgojevanja dobro umé, da pomni, kaj se je nekđaj za šolo godilo; sploh vediti mora svoje razmere do države, cerkve in družčine. — Leto za letom mora toraj učitelj svoj stan in poklic bolje spoznovati! — To pa ni mogoče pri onih učiteljih, pri katerih njih duh vedno praznuje! — »Kdor ne napreduje, zaostaja!« velja od vsakega stanu, toliko bolj od učiteljskega. Kdor ne skrbi za izobraževanje, počasi pozabi še to, kar je znal; tak potem svojo službo opravlja le zaradi ljubega kruheka; ni izvrsten v svojem poklicu, še manj pa izobražen za svoj stan. —

Dragi tovarši! da umete svojo nalogo, ter da Vam je izobraženje v rečeh, ki spadajo v Vaše okrožje vestna reč, jasno ste pokazali s tem, da ste se danes zborovanja udeležili. —

Zato vse vkup prav pristréno pozdravljam ter v imenu slov. učiteljskega društva kličem srčni »Dobro došli!« — Društveno delovanje bilo je tudi letos tako, kakor so nam čas in okoliščine dopuščale; sedanjí čas pa menda dovolj poznate. — Dasiravno smo se držali gesla: »Lepa beseda najde lepo mesto«, poleg tega vendar poguma in vztrajnosti zgubili nismo. —

Kakor doslej zvesto spolnujoč svoje dolžnosti do šole in naroda, hočemo tudi v prihodnje z zedinjeno močjo delati, kjer bode treba delati za blagor našega ljudskega šolstva, za napredek našega milega naroda in za blagostanje in obstanek krasne in veličastne naše države!

V tem duhu bode se tudi danes posvetovalo in zborovalo.

Poprej pa prosim, da blagovolite zaslišati še sporočilo gosp. tajnika in gosp. blagajnika! —

Ko predsednik sklene svoj nagovor, jame tajnik M. Močnik govoriti v delavnosti društva, ki pa je bila neznatna. Odborovih sej ni bilo več kakor jedna, (4. julija) v kateri se je določil dan občnemu zboru, in reči, ki imajo tačas priti v obravnavo. — Vspešno delovanje društveno — izvemši kar posamezni udje store — je skoro nemogoče. V Ljubljani je število udov kaj pičlo (4) selski učitelji, okoličani, imajo ob četertkeh od m. oktobra do konca marca ponavljajno šolo, tedaj jim ni mogoče prihajati v Ljubljano, ob času, ki je zborovanju ugoden. — Letošnje leto je bila v Ljubljani deželna učiteljska skupščina, ki je spravila, kar se tiče metodike in didaktike, mnogo koristnega na dan, zato letos takih vprašanj nismo med letom obravnavali, niti na dnevni red današnjemu zboru stavili. — Pretečeno leto smo pri občnem zboru mnogo govorili o berilih, o slovenskih šolskih knjigah, letos pa je deželna učiteljska skupščina sestavila učno pot »(Lehrgang)« in reklo se je, naj prej je treba sestaviti »učno pot« in potem se imajo take šolske knjige spisati, ki bodo sestavljene na te podlagi. — Nam tedaj ne ostaja drugega kakor čakati, kaj nam bodo dale šolske oblasti; recimo tudi, da kdo spiše šolsko knjigo, taisto sam založi, kaj vse to koristi, ako se ne sme v šole vpeljati. To so tedaj razlogi, zarad katerih se nismo letos utikovali v te reči. — Omeniti gre še peticije za službeno doklado učiteljem na jednorazrednicah, ki smo jo l. l. izročili deželnemu zboru. Ta peticija je bila oddana deželnemu odboru, ki je letos nasvetoval, dež. zboru, da se preko nje ide na dnevni red, a pl. Vesteneck je mislil, da je reč vsikako premisleka vredna, in ker letos utegnejo na versto priti učiteljske plače, gre takrat ozirati se na to peticijo. Posl. dr. Zarnik je rekel, da le glede finace je dež. odbor nasvetoval, naj se peticija zaverže. *(Drugej bodemo brali, da je pl. Vesteneck res nasvetoval služ. doklade učiteljem enorazrednic, a šolski odsek tega ni odobríl, marveč nasvetoval nagrade takim*

učiteljem, nasvetovana šolska postava, katero je sklenila nemška večina deželnega zbora, ne govori od službenih doklad na jednorazrednicah, pač pa znižuje služb. doklado vodjem 3razrednic od 100 gl. na 75). To je vse, kar se more povedati o društvenem delovanju. Dasiravno pa društvo na unanje ni kazalo svoje delavnosti, je pa vendar g. Stegnar imel veliko, veliko posla, da je knjižnico vredil tako, (da jo sedaj vsem deležnikom živo priporočujem) da predstavlja lepo vrednost, raztrošena dela so zbrana in terdo vezana i. dr. To je ob kratkem stanje učiteljskega društva.

Blagajnik g. Tomšič poroča o denarstvu. — Prihodkov je bilo 53 gold. 94 kr., a troškov 36 gl. 1 kr., kar se je potrošilo za vezanje, ostaja tedaj v kasi 17 gl. 93 kr. G. blagajnik pravi: število udov ne morem prav na tanko povedati, po vplačevanju jih ni mnogo, zmirom so eni in isti, ki redno plačujejo. Ako pa vprašam dolžnikov koga, mi reče, društvu še ostajam ud, a plačal bodem uže ob svojem času. Blagajnik potem bere imena teh, ki redno plačujejo svoje letne doneske.

Poročilo blagajnikovo in tajnikovo je pričujoče osupnilo, nekateri so pri priči plačali svojo zaostalo letnino, in poročilo je vzbudilo tudi živahno besedovanje. Sploh je obveljala misel, vztrajati se jedno leto in narodni stvari nikakor herbet obračati a tudi brez koristi in potrebe se ne razpostavljati. Blagajnik pa hoče novo vpisalno knjigo napraviti, iz katere bode lahko razvidno, koliko je prav za prav število udov. — Na versto pride potem predavanje g. Franc Praprotnika. Učitelj in rodoljubje, t. j. kako se izreajo dobri državljani. Vodilna misel je bila: Dober kristijan bode tudi dober državljan, poglavitna skerb mora tedaj biti obrnjena na to, da se izreajo dobri kristijanje, ki se bodo Boga bali in cesarja spoštovali ter domovino ljubili. — Razpravo o svojem času. — V pregledovalce računov se volijo g. g.: Papler, Suhadobnik in Stanonik. Sedanji odbor ostane: Fr. Govekar, predsednik; Blaž Kuhar, podpredsednik; M. Močnik, tajnik; Ivan Tomšič, blagajnik, in odborniki: J. Borštnik, J. Čencič, J. Lapajne iz Kerskega, A. Praprotnik in Feliks Stegnar. —

Narodna šola. Tajnik in blagajnik M. Močnik razdeli navzočnim društveni račun p. l. iz katerega je razvidno, kakšno in koliko je bilo delovanje »N. š.« v pretečenem letu. G. g. Papler, Stanonik in Kovšca so račune pregledali in odobrili in v odbor so bili voljeni Feliks Stegnar (predsednik), Andr. Praprotnik (podpreds.), M. Močnik, tajnik in blagajnik in dalje še: J. Borštnik, Fr. Govekar, Fr. Papler, France Praprotnik, Nikolaj Stanonik in J. Tomšič.

Po zborovanju je bil skupni obed pri »Virantus«. Dopoldne je bilo delu, a popoldne razvedrilo odločeno. — Več udov je takoj »N. š.« vplačalo, in dobilo primerno odškodnino.

— **Učiteljska spravevanja** so bila pismena 21., 22. in 23., ustmena 24., 25. in 26., a praktična nekaj že 26. in potem 28. preteč. m. Pri spravevanju je bilo 26 učiteljev in 3 učiteljice. Med temi je bilo 9 že bolj postarnih in starih učiteljev. Eden je delal izpit samo iz slovenskega jezika. — Spričalo II. stopnje je dobilo 6 učiteljev in 1 učiteljica; spričevalo III. stopnje je dobilo 14 učiteljev in 2 učiteljici (med temi en učitelj samo za slovenske ljudske šole); spričevalo IV. stopnje pa je dobilo 6 učiteljev.

— **Mlajših učiteljev nekdo**, ki bi bil sicer dobil spričalo II. verste, je dobil spričalo IV. verste, ker se v sviranju na gosli, kar je obligaten predmet, ni pripravil nič. — To naj bi bil svarilen zgled drugim?! Zmed starejših učiteljev jih je tudi nekaj ostalo na cedilu, čuje se pa, da hoče zastran teh spravevalna komisija pri ministerstvu zljajšanja prositi. Terpin je vsak, naj bo

že ta ali uni, ki se mora na stare dni predmetov učiti, katerih se v mladosti ni. — Sicer bi lahko rekli, zakaj se takrat niso oglasili taki k spraševanju, ko so veljale še prehodnje določbe, t. j. slajšave takim učiteljem. — Vsak »zakaj« ima svoj »zato«. — Še le dež. sl. postava 29. aprila 1873 je učiteljem oči odperla in tačas — je še tista doba minula. Iz obravnave dež. zbora — glej spredaj — je pa tudi razvidno, da dežela ni popolnoma zaverгла takeh učiteljev, ter jim dovolila pokojnino iz milosti. — Ako šolske oblasti njih služeb ne razpišejo, stanje takih »pomožnih« učiteljev, ne bode žalostno toliko kolikor smo se bali po čerki postave.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Štajarskem. V obsegu okrajnega glavarstva Celjskega se razpisujejo sledeče:

Učiteljske službe:

- Vojnik, 3. razredom i stanovanjem.
 Ponikva, 4. razredom i stanovanjem.
 Lemberk, pošta Šmarje pri Jelsah, 4. razredom, stanovanjem in vžitkom zemljišča 3 1/2 oralov.
 Bočna, pošta Gornji grad in Luče, pošta Ljubno (Laufen), 3. razredom in stanovanjem.
 Razbor, pošta Loka pri Zidanem mostu, 3. razredom i stanovanjem.

Podučiteljske službe:

- Brazlovče, 3. razredom in stanovanjem.
 Čadram, pošta Uplotnic, 4. razredom i stanovanjem.
 Ljubno, 4. razredom in stanovanjem.
 Zgornja Rečica, pošta Laški trg, 3. razredom in stanovanjem.

Obrok natečaja konča koncem novembra 1878. Prošnje naj se pošiljajo krajnim šolskim svetom.

Celje, dne 26. oktobra 1878.

C. kr. namestnijski svetovalec Haas l. r.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Litijskem. Na novo ustanovljeni 2razredni ljudski šoli v Velkem Gabru, I. učit. služba, l. p. 450 gl. Krajnemu sl. svetu do 7. decembra t. l.

V šolskem okraji Radovljiškem. Na novo ustanovljeni ljudski šoli v Dobravi pri Kropi, učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje. Kraj. sl. svetu do 4. novembra t. l.

V šolskem okraji Kranjskem. Na 1razredni ljudski šoli v Mavčičah učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje. Krajnemu sl. svetu do 10. novembra t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. V Planino pri Vipavi pride J. Furlan, in v Podrago Anton Pegan, kot pomožna učitelja, ker sta se gospoda tje namenjena J. V. in P. R. službama tam odpovedala. V Budanje pride začasno V. Dic iz Primorja. Spraš. učit. kand. g. P. Repic pride v Cerknico začasno.